

ŠTEV. 11.

LETNIK XXII.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

**REVIJA ZA NARODNO GOSPODARSTVO,
SOCIALNO POLITIKO IN SORODNE STROKE.**

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVEMBRA 1921.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. A. Gosar: Programatične misli	205
III. mednarodni kongres kršč. zadrug v Zürichu	209
Nove naredbe	212
Zadružništvo	214
Razno	220

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 40 K na leto, za pol leta 20 K, za četrt leta K 10; za člane zvezinih zadrug po 30 K na leto. Posamezna številka 4 K. — Izhaja enkrat na mesec

..... Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

Dr. A. Gosar.

Programatične misli.

Splošno socialno zavarovanje bi seveda izpodrinilo tudi vsak drug način preskrbe za poedine slučaje, tako da bi zavladata v tem pogledu kar najpopolnejša enotnost, ki bi znatno olajšala pot do našim načelom odgovarjajočega družabnega reda. Tu bodi omenjeno samo, da bi vsled splošnega socialnega zavarovanja popolnoma odpadla potreba pokojnine, ki jo uživajo sedaj državni in tudi drugi uslužbenci, kar bi imelo več jako dobrih posledic, kajti pokojnina ustvarja — enako kot bi to storilo na posamezne stanove omejeno socialno zavarovanje — neke vrste privilegirance. Uslužbenca naveže na službo, pa naj si mu je še tako zoprna, njegovega delodajalca pa primora, da ga obdrži v službi, če tudi ni zanj dovolj sposoben ter daje na ta način povod sinekuram, ki zavajajo zmožne ljudi v lenobo in delamrznost. V tem pogledu bi se — zlasti v državni upravi — z uvedbo splošnega socialnega zavarovanja marsikaj temeljito spremenilo in na bolje obrnilo.¹⁾

Dom, stanovanje.

O pomenu, ki ga ima za pravo človeško življenje lasten dom, ali vsaj primerno stanovanje, smo govorili že v poglavju o maksimalni meji glede zemljišč in pri pogojih pravega, človeka vrednega življenja. Z določitvijo maksimalne lasininske meje glede zemljišč, ki bi dopuščala kolikor mogoče velikemu številu družin, da si ustanovijo svoj lasten dom, pa bi država in avtonomne pokrajine še zdaleka ne izpolnile vseh svojih nalog, ki jih imajo v tem pogledu.

V prvi vrsti je treba, da ustvarijo s posebnim zakonom tudi vse nadaljne predpogoje, ki so za ustanovitev lastnega doma kar največjemu številu družin in ureditev stanovanjskih razmer zlasti v mestih in industrijskih krajih nujno potrebni. Tu sem spadajo zlasti: olajšanje parcelacije in zlaganja zemljišč, dovoljevanje in organizacija stavbenega kredita, davčne olajšave, preprečenje špekulacije s stavbišči in odiranja s stavbenim materialom, skrb za primerne stavbene predpise, primerna ureditev najemninskega razmerja itd.

Za prehodno dobo, dokler se ne izboljšajo vsled vojne nastale neznosne stanovanjske razmere v mestih in industrijskih

¹⁾ Primerjaj moj članek „Splošno starostno zavarovanje“ v Slovenscu z dne 20. aprila 1919 in „Socialno zavarovanje“, Slovenec z dne 21. maja 1919.

kraji, se mora uveljaviti načelo, da so vsi tisti, ki bi si lahko zgradili lastno stanovanje, pa stanujejo v tuji hiši, dolžni to storiti. Enako se mora za to dobo zahtevati od vseh večjih pridobitnih podjetij, da sama skrb za stanovanja svojim uslužbencem. Pri tem je seveda treba posebej paziti, da uslužbenci ne postanejo radi tega preveč odvisni od svojih delodajalcev, vsled česar se jim mora njihova dosedanja neodvisnost s posebnimi primernimi določbami izrecno zagamčiti.

Skrb za lastne domove in primerna, vsem nravnim, zdravstvenim in splošnim socialnim potrebam ljudi odgovarjajoča stanovanja morajo država in avtonomne pokrajine še posebej tudi na ta način gojiti, da po možnosti podpirajo in pospešujejo decentralizacijo industrije. Do zares urejenih stanovanjskih razmer, — in še manj do lastnih domov za večino delavskih družin — ne bomo mogli priti, dokler se bo industrija koncentrirala in vedno znova gromadila v itak že prenapolnjenih in nezdravih mestih, oziroma industrijskih krajih. Industrija mora ven na deželo, pa se bo stanovanjsko vprašanje z lahkoto rešilo in delavstvo bo imelo neprimerno več prilike, da se osamosvoji ter postane gospodar na lastnem domu, kar je eden najvažnejših in tudi najnaravnejših predpogojev človeka vrednega življenja.¹⁾

V vsej zakonodaji in javnem življenju morajo uveljaviti načelo **popolne enakopravnosti ženskega spola** z moškim. Ženskam morajo zagamčiti pravico do izvrševanja vseh javnih funkcij, za katere so po svoji naravi sposobne.

Varstvo **mladoletnih oseb ženskega spola** pred zlorabo in zapeljevanjem k nemoralnemu življenju morajo tako izpopol-

niti, da bo v vseh slučajih zagamčeno s primerno **kazensko sankcijo**, katera ne bo dopuščala dorastlim moškim, da bi svoje prednosti, ki jih imajo pred ženskim spolom že po svoji naravi, lahkomišlno in neodgovorno izkoriščali. Uveljaviti morajo načelo popolne in vsestranske odgovornosti za posledice takih dejanj, pri čemur morajo pravico do povračila materialne škode tako uravnati in omejiti, da se ne bo mogla zlorabljeti kot plačilo, oziroma odškodnina za nemoralnost.

Prostitucija morajo kot protisocialen in zato nedovoljen način pridobivanja pod kaznijo prepovedati, infekcijo s spolnimi boleznimi pa podvreči istim kaznim, ki veljajo za telesne poškodbe.

Enakopravnost ženstva.

Ko govorimo o uveljavljanju ženske enakopravnosti v vsej zakonodaji in javnem življenju, nočemo s tem odobravati in zagovarjati tistega gibanja za emancipacijo ženstva, ki hoče žensko popolnoma zenačiti z moškim povsod, celo tam, kjer ji je narava z neutajljivo jasnostjo in odločnostjo odmerila drug delokrog, drugo polje udeleževanja kot pa moškemu. Popolna, zares dosledno uveljavljena enakopravnost ženstva z moškimi je dejanski nemogoča, ako nočemo razušiti najvažnejše socialne enote — družine. Dokler bo ta obstojala, dokler se bodo morale žene in matere posvečati v prvi vrsti domačemu družinskemu življenju, vzreji in vzgoji otrok, gospodinjstvu itd. in dokler bo mož dejanski dolžan skrbeti za svojo družino, zato pa bo tudi njen poglavar, toliko časa ne more biti govora o popolni enakopravnosti ženske z moškim. Pač pa je naravno, da mora ženska na drugi strani zaradi tega svojega položaja uživati posebno varstvo zakona, katerega moški ne potrebuje.

Naša zahteva o ženski enakopravnosti ima na podlagi tega v prvi vrsti namen

¹⁾ Prim. moj članek: „Poljedelstvo v luči social vprašanja“ „Nar. Gospodar“ št. 1., 2., 3. leto 1920!

doseči za žensko v vseh tistih slučajih zasebnega in javnega življenja, v katerih ji družba nalaga enake dolžnosti kot moškemu, tudi popolnoma enake pravice. Predvsem gre tu za tiste splošne politične pravice, ki dajejo državljanu možnost, da neposredno ali posredno, soddločuje v zadevah, ki se v enaki meri tičejo vseh državljanov brez razlike spola. Kadar se sklepajo postave o državljanstvu, domovinstvu, svobodi kretanja, združevalni in zborovalni svobodi, o tisku, dalje o vseh zadevah, ki se tičejo zakonskega življenja, prosvete, razmerja cerkve do države, kadar se sklepajo kazenski zakoni in predpisi itd., v vseh teh slučajih gre za ženske pravice in dolžnosti v popolnoma enaki meri kot za moške in zato ne more biti nobenega dvoma, da bi morale ženske pri vsem tem v isti meri kot moški sodelovati in soddločevati.

Enake državljanske pravice kot jih je učila in povdarjala liberalna šola predvojne dobe niso dejanski veljale niti za polovico državljanov in naš demokratizem je bil v resnici popoln absolutizem moškega rodu. Ženstvo ni uživalo niti najenostavnejših državljanskih pravic in moški rod je samovoljno sklepal postave o usodi žena v zakonu, odrekal jim je pravico soddločevati o vzgoji njihovih otrok v šoli in v kazenskem zakonu jim je predpisal za nekatere delikte drakonične kazni, dočim je prav tako težke in še težje zločine, kjer bi bilo treba ščititi žensko čast, pustil nekaznovane. Tu je zahteva po ženski enakopravnosti gotovo upravičena!

Enako kot v navedenih slučajih je treba razširiti dosedanje, oziroma ustanoviti popolnoma nove ženske pravice tudi glede izvrševanja različnih javnih funkcij, zlasti opravljanja javnih služb in poslov. Jasno je, da ima ženska enakopravnost tu

svoje — včasih tudi precej ozke — meje, vendar ni nobenega dvoma, da smo tudi v tem pogledu še daleč zaostali za tistim, kar zahteva od nas ne le pravičnost nasproti ženskemu spolu, marveč tudi praktična potreba.

Po modernem socialnem pojmovanju družbe in njenega razmerja do svojih članov, mora država prevzeti celo vrsto nalog, za katere se prej ni brigala. Naj omenim samo mladinsko varstvo in skrbstvo ter razne higijenske naloge. Gotovo je, da bo država vsem tem nalogam edino tedaj kos, ako bo poverila njihovo rešitev osebam, ki se pri tem ne bodo držale samo mrtve črke paragrafov, marveč se bodo z umevanjem in ljubeznijo oprijele svoje dolžnosti. Zato se bo morala država v takih panogah svoje uprave v zelo izdatni meri posluževati ženskih moči ter jih pritegniti zlasti k izvrševanju vseh onih poslov, ki se tičejo javnega skrbstva za mladino in ženske osebe. Prav tako nujno bi bilo, da bi se k presojanju specifično ženskih deliktov pritegnili tudi ženski sodniki in ženski državni pravdniki.

Takih in podobnih slučajev, v katerih bi država morala naravnost skrbeti za to, da si v doglednem času zagotovi zadostno število sposobnih ženskih moči, katerim bi poverila poedine panoge svoje uprave, je cela vrsta. Pa tudi izven teh primerov moramo povsem naravno zahtevati, da se ženskam z enako kvalifikacijo kot se zahteva od moških, dovoli izvrševati vse javne funkcije, za katere so tudi po svoji naravi sposobne. Kjer bi vsled posebnosti ženske narave delo samo na sebi trpelo škodo, tamkaj mora seveda biti konec ženske enakopravnosti v tem pogledu.

Varstvo mladoletnih žensk.

Ženska je v nekaterih ozirih že po svoji naravi na slabšem kot moški. Zlasti kolikor se tiče posledic spolnega življenja, je razlika med obema zares velika. Dočim je moški po naravi za svoja dejanja v tem pogledu takorekoč popolnoma neodgovoren, mora ženska, čeprav telesno slabotnejša, nositi vse posledice, dasi jih ni samo ona kriva. Naravna, ali vsaj lahko razložljiva posledica tega je, da moški izkoriščajo svoj ugodni položaj ter neodgovorno zapeljujejo ženske, zlasti mlajše k nemoralnemu življenju.

Jasno je, da bi bilo v tem pogledu posebno varstvo ženskega spola, zlasti pa mladoletnih žensk, nujno potrebno. Dosedanje naše civilno in kazensko pravo jim tega žal ne nudi, vsaj v primerni obliki in v zadostni meri ne. Kakor je vsa zakonodaja prejšnjega stoletja sicer vestno ščitila premoženje, pri tem pa pozabila na primerno varstvo drugega, prav tako važnega produktivnega faktorja, delovne sile same na sebi ter neposedejuočih delovnih slojev, prav tako je tudi sicer poskrbela za varstvo človeka samega na sebi, prezrla ali vsaj premalo vpoštevala pa je pri tem dejstvo, da niso vsi ljudje tega enako potrebni in da dobri polovici celega rodu — namreč ženskemu spolu — splošna mera tega varstva nikakor ne zadošča. Treba je torej, da se naša — zlasti kazenska — zakonodaja v tem pogledu primerno spremeni in izpopolni.

Naše dosedanje pravo nudi odrastlim, kakor tudi mladoletnim, pa ne več mladostnim osebam ženskega spola (t. j. od 14.—21. leta) primerno, s kazensko sankcijo zajamčeno varstvo samo za slučaj posilstva. V vseh ostalih primerih pa ima ženska samo pravico do vzdrževalnine za otroka in v gotovem obsegu tudi zase. Vse morebitne

druge posledice, ki morda nastanejo iz njenega dejanja, katero ne izvira toliko iz njene moralične slabosti ali celo pokvarjenosti kot iz trenutne nezmožnosti ustavljati se moškemu vsiljevanju in zapeljevanju, pa mora nositi sama, dočim je pravi krivec njene nesreče prost sleherne oogovornosti zato.

Ne da se dvomiti, da je to krivično in da bi bilo edino pravilno in primerno, ako bi se za take slučaje poleg popolne in vsestranske odgovornosti za posledice takih dejanj v prvi vrsti v kazenskem zakonu ustanovila primerna kazen, ki ne bi dopuščala moškim, da bi mogli svoje prednosti, ki jih imajo pred ženskim spolom že po svoji naravi, lahko miselno in neodgovorno zlorabljati in izkoriščati. Ker pa je v poedinih slučajih praktično skoro ali tudi popolnoma nemogoče dognati pravega krivca, oziroma mero njegove krivde, naj bi se zahtevana kazenska sankcija ustanovila samo za polnoletne moške, ki bi bodisi lahkomišlno, bodisi premišljeno in zavestno zlorabljali, oziroma zapeljevali k nemoralnosti mladoletne osebe ženskega spola.

Na ta način bi vsaj mladoletne ženske obvarovali pred zalezovanjem in zapeljevanjem po brezvestnih neznačajnejših, pohotnejših, ki so vsled svoje starosti in večje treznosti moške narave gotovo dolžni in tudi zmožni presoditi vse posledice svojih nameravanih dejanj. Zato se mora odgovornost zanje razširiti tudi na morebitne zdravju škodljive posledice, kar bi marsikoga mnogo bolj zanesljivo odvrgnilo od njegovega naklepa, kot dolžnost plačevati morebitne vzdrževalne stroške.

Dosedanji način odgovornosti za eventualne posledice izvenzakonskega spolnega občejanja je sam zase sploh v marsikaterem oziru kvarljiv. Prvič pušča tistemu, ki ima

dovolj premoženja, popolno svobodo, da lahko greši, kolikor hoče, drugič pa daje pokvarjenim ženskam povod, da se rajši in lažje vdajajo takim moškim, od katerih lahko pričakujejo več prispevkov. Tako se je ta odgovornost, oziroma dolžnost plačevati vzdrževalnino za nezakonske otroke in eventualno tudi za mater sprevrnila v neke vrste premijo ali povračilo oziroma odkup-

nino za nemoralnost! Ako hočemo temu odpomoči, moramo v prvi vrsti zahtevati glede moških primerno kazensko sankcijo v zgoraj omenjenem obsegu ter odgovornost tudi za morebitne zdravju škodljive posledice, glede žensk pa — kolikor dopušča to skrb za otroke — v poedinih slučajih tudi primerno omejitev, oziroma uravnavo pravice do vzdrževalnine. (Dalje.)

III. mednarodni kongres kršč. zadrug v Zürichu.

V soboto 20. in v nedeljo 21. avgusta se je vršil v prostorih zveze švicarskih zadrug „Konkordia“ III. mednarodni kongres krščanskih zadrug. Deset držav je poslalo na kongres svoje zastopnike, in sicer: Francija, Italija, Belgija, Češkoslovaška, Jugoslavija, Švica, Holandija, Nemčija, Nemška Avstrija in Ogrska.

Tudi mednarodni delovni urad v Genfu je bil zastopan po dr. Fauquet; Heuseler pa je zastopal strokovne delavske organizacije

Kongres je otvoril z lepim pozdravnim nagovorom predsednik „Konkordije“ G. Braun. Izjavil je, da je velika čast za zvezo, da more pozdraviti zastopnike različnih evropskih držav na nevtralnih švicarskih tleh, kjer naj se vrši razgovor o važnem problemu, kako najti izhod iz težke gospodarske krize in dati gospodarstvu novo smer. Dejal je, da je bolj kot kedaj nujna zahteva časa, da se celotno gospodarstvo reorganizira na združnem temelju. Posebno je v tem resnem trenutku treba organizirati vse krščansko misleče in krščansko delujoče združništvo, ki naj gre v boj za reorganizacijo celotnega gospodarstva na zares združnih, t. j. na krščanskih načelih. Krščanska združna internacionala naj potem kot močen blok vstopi v mednarodno za-

družno zvezo in tako spopolni enotnost in poveča silo združništva. Iz tega naj se rodi resnična gospodarska zveza narodov v dobrobit in prospeh držav in narodov. Poudaril je zlasti dejstvo, da delo na združnem polju ni mamono delo in da naj za kongres velja geslo: „Nesebična vstrajnost.“

Predsednik pripravljalne konference za združno internacionalo dr. Lanzerotti, ki je bil izvoljen za predsednika kongresa, je v pozdravnem govoru opozarjal na razlike med krščanskim združnim gibanjem in takozvanim „nevtralnim“ združnim gibanjem. Krščanski element v združništvu je gotovo močen dovolj, da prevede restavracijo evropskega gospodarstva.

Ko se je izbralo predsedstvo kongresa, je podal sekretar pripravljalne konference dr. Cortis referat o razvoju gibanja za ustanovitev krščanske združne internacionalne od prvega kongresa v Rimu pa do tretjega, t. j. ustanovnega kongresa v Zürichu.

Nato je sledil referat profesorja kanonika Junga o krščanski zadrugi. Izhajajoč iz namena krščanske združne internacionalne, kakor ga opredeli § 1. statuta, razvija referent jasno, logično ter z veliko silo in prepričevalnostjo osnove in vodilna načela

krščanske zadružne internacionale. Glavni točki pri tem sta, da je le zadružno gospodarstvo v stanu premagati sedanjo gospodarsko krizo in napraviti konec materializmu, bodisi komunističnemu, bodisi kapitalističnemu. To nalogo pa more rešiti zadružništvo na krščanskih temeljih.

Gospodarstvo je bilo do danes materialistično in se je emancipiralo od moralnih zakonov. Dobiček in uživanje sta bila osnovna motiva. Toda tudi gospodarstvo se mora podvreči npravnim načelom. Že s prvih početkov pa tvori kratko in jasno izražena krščanska načela za gospodarstvo dekalog.

Gospodarska organizacija je prava le tedaj, ako je stalna. Materialistično gospodarstvo pa je sezidano na denarju in na burnih valovih konkurence in konjunktura. Zlasti danes se je pridružila blagovni trgovini denarna trgovina, špekulacija z valutami. Denar, ki naj bi bil samo sredstvo za blagovni obmen in promet, je postal sam cilj in sredstvo. Zato je največja potreba časa stalnost gospodarskega sistema. Stalnost pa je mogoča le, ako so stalna vodilna načela, in ta stalna vodilna načela morejo biti le v krščanstvu.

Zavreči moramo diktaturo kapitalističnega materializma ravno tako kakor diktaturo proletarijata. Na mesto sile naj stopi dolžnost in pravica. Zavračamo individualistično in kolektivistično sebičnost in zahtevamo skupnost. Egoizem je vir vsega zla na svetu. Pravo zadružništvo pa je vzgoja k skupnosti, k resnični krščanski ljubezni do bližnjega, ki neče dobička na račun drugega.

Velikanski boj se vrši za lastnino. Dočim je materializem ustvaril monopol na lastnino, ne priznava komunizem sploh nobene lastnine in uvaja anarhijo, tako kakor je kapitalizem uvedel despotijo. Na tem

polju ima zadružništvo, ki stoji na temelju solidaritete, izbojevati težak boj. In kje naj vzame silo in direktivo za pravilno orientacijo glede lastnine? Zopet v krščanstvu, ki daje pravico na pravično pridobljeno lastnino, obenem pa lastniku nalaga dolžnost, da upravlja lastnino v občo dobrobit.

Zavest skupnosti je temelj zadružništva. Ta zavest pa je najbolj opredeljena v krščanski zapovedi ljubezni do bližnjega. V njej je vir, ki nikdar ne usahne, ker ta vir prihaja zopet iz drugega neusahljivega vira, iz vere v Boga.

Stari izrek: „historia docet“ velja posebno dandanes. Ali ni ravno srednji vek z gildi in s cehi predstavljal gospodarsko, socialno, versko in politično organizacijo naravnost neprecenljive vrednosti, kjer je bil najvišji cilj obča dobrobit, pri čemer se je našlo soglasje med individualno in občo koristjo. Gildi in cehi so imeli za vodilna načela krščanstvo, stali so na krščanskih tleh, na katerih morajo stati tudi nove organizacije gospodarskega socialnega življenja, ako hočejo delati z uspehom.

Na koncu zavrača referent še očitek separatizma. Ne kot separatisti, da razdiramo mednarodno enotnost zadružništva, ampak kot spasitelji prave zadružne ideje prihajamo na kongres. Ako zadružništvo ne bo zgrajeno na krščanskih načelih, mora propasti. Ako ustvarimo mednarodno zvezo na krščanski podlagi, smo izkazali zadružništvu velike usluge. Potem gremo lahko v boj proti materialističnemu gospodarstvu in začnemo z razreševanjem kaosa, v katerega je dotirala svet špekulacija.

Kongres je sprejel izvajanja referenta z navdušenim ploskanjem in razvila se je po koreferatu živahna diskusija.

Drugi dan kongresa.

Nedelja, dne 21. avgusta t. l., drugi dan kongresa, je prinesla zvršetek začetega dela. Ob 9. uri dopoldan se je začel razgovor o statutu, ki se je primeroma hitro končal, ker je bil v vseh točkah dosežen sporazum. §§ 1 in 2 očitata točno namen krščanske zadrugne internacionale in se glasita:

§ 1. Mednarodna konfederacija je združba narodnih zadrug in zadrugnih zvez vseh vrst (konsumnih, kreditnih, proizvodnih, zavarovalnih) z namenom, celokupno gospodarstvo vseh narodov zadrugno organizirati na krščanskih načelih. Sedež zveze določi kongres.

§ 2. V dosego tega namena služi: a) splošna propaganda za pospeševanje zadrug, povzdiga in okrepitev zadrug potom sekretarijata, glasila in periodičnih kongresov;

b) vpostavitve trgovskih odnošajev med zadrugnimi organizacijami raznih držav.

Po zaključku debate se je vršilo glasovanje o statutu „in globo“ potom prehodne resolucije, da kongres s tem odobri statut in poveri vodilni odbor s končno redakcijo sprememb, kakor jih je kongres sprejel tekom debate, in da kongres s tem izjavlja mednarodno zvezo zadrugnih zvez za ustanovljeno. Resolucija se je sprejela z dvigom s sedežev in z navdušenim ploskanjem.

Nato je sledila volitev centralnega načelstva, v katerem so zastopane vse nacionalne zadrugne organizacije vsaj z enim zastopnikom, večje pa po številu včlanjenih zadrug tudi z dvema ali s tremi zastopniki.

Nemški zastopniki so izjavili, da se bodo šele po definitivnem posvetovanju doma izjavili, ali pristopijo novo ustanovljeni internacionali ali ne. Bolgijski zastopniki pa, ki so prvotno tudi hoteli izjavo o pristopu k Internacionali šele kasneje podati, so izjavili še na dopoldanski seji po odhodu nemških delegatov, da pristopijo k novi

Internationali. Tako so pristopile vse udeležene zadrugne organizacije k Zadrugni internacionali razen Nemčije.

Soglasno je bila sprejeta tudi resolucija, da naj dobi zadrugništvo svojega zastopnika pri mednarodni delovni konferenci v Genfu in se je naprosilo zastopnika mednarodnega delovnega urada dr. Fauquet, da sporoči to resolucijo delovnemu uradu. Dr. Fauquet je dobrohotno sprejel to resolucijo in zagotovil kongres, da bo mednarodni delovni urad brezdvomno vpošteval novo zadrugno konfederacijo.

Za sedež konfederacije je bil določen Rim. Prisotni italijanski zastopniki so se zahvalili za veliko čast, ki jo je mednarodni zadrugni kongres s tem izkazal Italiji in posebej še Rimu.

V popoldanskem zborovanju kongresa je bil referat grofa Jean de Meeus iz Bruselja o zadrugni trgovski izmenjavi. Njegov referat je v bistvu zahteval sledeče točke:

1.) Ustanovitev zadrugnega trgovskega urada v vsaki državi. Ti uradi izmenjajo medsebojno svoje izkušnje, se medsebojno orientirajo o gospodarskem položaju in pospešujejo uvoz in izvoz.

2.) Ustanovitev mednarodnega zadrugnega urada za trg. izmenjavo pri konfederaciji, ki nadzira blagovno izmenjavo med zadrugništvom, zbira statistični in drugi material in ga pošilja zadrugnim trgovskim uradom posameznih držav.

3.) Uradniki zadrugnih trgovskih uradov se imajo večkrat sestajati, da medsebojno izmenjajo nabrane izkušnje in podajo predloge mednarodnemu zadrugnemu uradu za trg. izmenjavo.

V debati o predlogih referenta se priznava sicer potreba in važnost takih zadrugnih trgovskih uradov za vsako državo in za mednarodno konfederacijo. Z druge

strani pa se je opozarjalo na težkoče, ki jih ima danes trgovina premagovati zlasti, ako ni kapitalistična in si ne zna priboriti pristopa in upliva neposredno pri odgovornih ministrstvih. To so zlasti težkoče glede tarifov železničnih in parobrodskih, razlike v trgovski zakonodaji, carinska politika in mnogokrat naravnost carinska vojna med posameznimi državami in velika razlika in še večja nestalnost valut posameznih držav. Gotovo so to najvažnejše zapreke, ki jih bo morala premagati mednarodna izmenjava blaga med združenimi organizacijami posameznih držav.

Na podlagi debate izjavi predsednik, da bo vprašanje o ustanovitvi združenih trgovskih uradov v posameznih državah in o ustanovitvi mednarodnega združenega urada za trg. izmenjavo pretresalo načelstvo.

Na to sledi referat francoskega zastopnika Mr. Pierre Pezeu Rodez o organizaciji zadrug in sindikatov. Referent opozarja zlasti na napake, ki so se dosedaj mnogokrat delale v tem, da sindikati in zadruge niso delale složno, niso marširale skupaj. Delo pa bo uspešno le, ako je složno. Pogoj ekonomičnih uspehov je ta, da se pridobijo sindikati splošno za združništvo.

V debati povdarja dr. Lanzerotti (Milan), da je ravno razmerje med sindikati in zadrugami težek problem, ki je bil dosedaj nerazrešljiv vsled kapitalističnega razumevanja gospodarstva, tako, da se smatra za prvotno in najvažnejše produkcija in trgovina, konsum pa za postransko stvar. Zato

je treba prevrniti dosedanje narodno-gospodarsko naziranje in je treba prenehati z razmišljanjem gospodarstva samo s stališča producenta, nikdar pa s stališča konsumenta. Ko bomo rešili ta problem, bo s tem rešen tudi problem o razmerju med sindikati in zadrugami.

Po popoldanskih referatih in po debati o referatih je bil program kongresa dovršen in prezident dr. Lanzerotti je v zelo temperamentnem zaključnem govoru opozoril na važnost dela, ki ga je dovršil ta kongres, se zahvalil zastopnikom, ki so pomagali s svojim delovanjem k temu uspehu, posebej pa še zastopnikom švicarskega združništva, prof. Jungu in prezidentu Braunu. Zaključni govor so vsi udeleženci stoji poslušali in mu pritrjevali z navdušenim ploskanjem.

Profesor Jung se je na to v imenu zveze Konkordije zahvalil prezidentu kongresa in vsem udeležencem za sodelovanje in poudaril okoliščino, da je kongres zbral za sedež združne internacionale Rim, dočim ima londonska mednarodna zveza sedež v zibelki kapitalizma, v Londonu. Londra-Roma, to sta dva programa in vprašanje bodočnosti je, kako se bo uredilo razmerje med organizacijami teh dveh programov. Zaključne besede voditelja švicarskega združništva so bile pokrite z navdušenimi ovacijami prisotnih in kongres zaključen.

Večina udeležnikov kongresa se je zvečer sestala v družabnih prostorih kluba Felix na prijateljski razgovor.

© © © © © NOVE NAREDBE. © © © © ©

Nova taksa za registracije. Z začasnim zakonom o trošarini, taksah in pristojbinah z dne 11. julija 1921. (Uradni list

št. 100) so spremenjene dosedanje pristojbine za vloge za vpis novih in izbris starih članov načelstva in za registracijo zadruge

kakor tudi za vpis likvidacije in likvidatorjev. Taka vloga se je dosedaj kolekovala s 3 D brez ozira na to, koliko novih članov načelstva se je vpisalo in koliko starih izbrisalo. Tudi za legalizacijo podpisov se je plačala le enkratna taksa 2 D.

Po tar. post. 163 je odslej za vpis vsakega posameznega člana upravnega odbora (načelstva) in likvidacijskega odbora kakor tudi za izbris vsakega posameznega odbornika ali likvidatorja plačati takso po 5 D. V Srbiji in Črni gori velja to samo za obrtne zadruge, v ostalih pokrajinah pa za zadruge sploh. Ako torej n. pr. zadruga prijavi registracijskemu sodišču, da sta izstopila dva odbornika in na novo vstopila tudi dva, mora dotični predlog kolkovati s štirikrat po 5 D, t. j. s kolkom za 20 D.

Poleg tega pa je taki vlogi za vpis novih oz. za izbris starih članov načelstva ter za vpis ali izbris likvidatorjev priložiti (ne nalepiti) za tiskanje uradnega razglasa v Uradnem listu poseben kolek za 5 D za vsak razglas. Ta taksa (po tar. post. 332) se plačuje za vse razglase te vrste, ki se objavljajo v uradnem listu. Tiskarski stroški za razglase se zaračunijo še posebej. Znano je, da niso majhni in še vedno rastejo.

Treba torej vplačati: tolikokrat po 5 D, kolikor novih članov se vpiše in kolikor starih se izbriše, 5 D za razglas v uradnem listu, tiskarske stroške po velikosti oglasa in tarifi tiskarne ter še po pol dinarja za vsako prilogo k vlogi (prepis zapisnika o občnem zboru). Ali bodo za kolekovanje vloge poleg vsega tega še zahtevali po starem 3 D, nam še niso povedali.

Za vpis združne tvrdke v združni register in za izpremembo tvrdke se plača poleg takse za vlogo še kolek 20 D (tarif. post. 153).

Ustava prehaja v življenje: „Država

materielno podpira nacionalno združništvo... Paprlapapr!

Sprememba pravilnika o taksah. Po tarifni postavki 100. je plačati za prijavo, da ima kdo avtomobile, fижakerske vozove in vozove na vzmehih, za vsakega takso 200 D. Člen 49. točka 1 taksnega pravilnika je določala, da se ta taksa od navedenih vozil plača neglede na to, ali se uporabljajo za prevažanje potnikov, prenašanje blaga, za spekulativne namene ali zgolj za osebno potrebo. V Uradnem listu št. 124 od 12. oktobra 1921 pa je ta točka spremenjena tako, da vozovi na vzmehih plačujejo to takso samo, ako se uporabljajo izključno za osebo ali rodbino dotičnega lastnika (za luksuz), ne pa ako služijo za prevoz življenskih potrebščin, kakor mleka, zelenjave itd. V poslednjem slučaju plačajo le takso po točki 20. člena 49. taksnega pravilnika.

Točka 20 (čl. 49) pa glasi: „Za prijavo ostalih vozil, ki niso omenjena v tarif. post. 100., se plačuje taksa 2 D po tar. post. 1., za uporabo pa taksa po tar. post. 5. (namreč 5 D), ako ni v posameznih pokrajinah določena posebna druga in večja taksa.“

Taksa po tarif. post. 100 se plačuje letno samo za avtomobile in fижakerske vozove, ki se uporabljajo zgolj za osebno potrebo; sicer se plača samo enkratna taksa.

Vse te takse se imajo položiti do 15. januarja 1922.

Zakon o zavarovanju zoper bolezni, zoper nezgode in zoper onemoglost. V zakonodajnem odseku se pripravlja zakon, ki bo obsegal kar tri vrste zavarovanja: bolezni, nezgode in onemoglost, dočim se zavarovanje za brezposelnost za enkrat odlaga. Zavarovanje za starost, onemoglost in smrt stopi v veljavo vsaj leta 1925.

Zakon zagotavlja avtonomijo zavarovalnice in v upravi bodo delavci in delodajalci

zastopani po načelu paritete. Uprava se razdeli na okrožja in okrožne blagajne razpolagajo do $\frac{3}{4}$ s svojimi rezervami. Bratovskim skladnicam z 2500 člani se prizna ista samostojnost kot okrožjem.

Zavarovanje bo veljalo za duševne in ročne delavce vseh strok. Le železničarji

dobijo z ozirom na posebnost obrata svoje zasebno zavarovanje, ki pa mora nuditi najmanj iste ugodnosti kot splošno bolniško zavarovanje.

Pripravlja se tudi zakon o pokojninskem zavarovanju zasebnih nameščencev.

□□□□□□ ZADRUŽNIŠTVO. □□□□□□

Zadružništvo in gospodarske krize.

Dokler zadružništvo še ne nadvlada narodnega gospodarstva, je ravno tako kakor ostali trgovski svet podvrženo konjunkturam svetovnega trga, ki ga vodijo še kapitalistična načela. Tudi najmočnejše zadružništvo na svetu, angleško zadružništvo mora delati to bridko izkušnjo.

Škotska Zadružna zveza ima za 20% manjši promet in izgubo 2,775.000 frankov. Angleška zveza kons. zadrug je nazadovala v prometu za 17% in ima v prvi polovici leta 25 milijonov frankov izgube. Zveza ima velika lastna podjetja. V teh je producirala za 50 milijonov frankov manj blaga kot v preteklem letu.

Dobro, da imajo zadosti močne rezerve, da lahko krijejo zgubo. Naše zadruge imajo stare rezerve mnogokrat v vojnih posojilih, o katerih noče nihče slišati; novih rezerv pa ne morejo zbirati, ker gre ves dobiček za davke pa še nekaj zraven.

Takozvane zadruge, to je trgovske družbe, karteli etc. Že v 4. št. „Narodnega Gospodarja“ (str. 86.) smo pisali o registraciji zadrug, ki ni zadruga, ker ji manjka bistveni, po § 1. zadr. zakona zahtevani znak, namreč skupno poslovno obratovanje. Zadnji čas se pojavlja takih zadrug več. Prozorno je, da so to čisto trgovska, kapitalistična podjetja, za katera bi bila na mestu edino oblika katesesibodi trgovske

družbe; toda pod zadružnim plaščem hočejo biti taka podjetja bolj mikavna, bolj vabljava in pa mogoče se da pod firmo zadruge dobiti tuintam kaka ugodnost, kaka olajšava.

Da se ne bomo komu zamerili, gremo po svoj primer to pot bolj daleč, v Beograd, kjer se je osnovala in bila vpisana Prva mlinarska zadruga. Ustanovili so jo veliki valjni mlini, ki so sami po večini delniške družbe. To je združenje velikih trgovcev, da drže enotne cene moki, da si ne konkurirajo, da v času žetve drže nizke cene za žito in drugo. To je torej v bistvu kartel, ki zasleduje samo kapitalistične cilje in to z ene strani v škodo proizvajateljev žita t. j. kmetov, z druge strani v škodo konsumentov. Ni taka zadruga nedopustna samo po našem zadr. zakonu, nego tudi po srbskem. Ta zahteva v 1. členu (4. točka), da zadrugarji skupno proizvajajo kmetijske pridelke ali jih skupno predelavajo. Prva mlinarska zadruga pa ima v svojih pravilih navedeno kot namen, da hoče pomagati svojim članom pri nabavi in prodaji žita in moke, t. j. čisto podpiranje trgovine.

Imamo pa še drugo vrsto zadrug, ki je čisto nova tvorba. To je kmetijska zadruga v H., družba z omejeno zavezo. Najbrže bo ta prvi primer zadruge kot trgovske družbe zelo zapeljiv tudi za druge dobro delujoče kmetijske zadruge in se bodo morale v interesu agilnih članov na-

čelstva preosnovati v družbe z o. z., radi klientele in zaupanja pri ljudstvu pa ohraniti še naziv zadruga.

Za zadružno propagando, za poživitev živinorejskih in mlekarskih zadrug. Občni zbor Jugosl. kmečke zveze dne 10. novembra t. l. na verandi hotela Union v Ljubljani je poleg političnih razpravjal tudi o gospodarskih vprašanjih, posebno o zadružništvu. Posl. Pušenjak je imel splošen pregleden referat o zadružništvu in posameznih njegovih panogah. Povdarjal je potrebo zadružne propagande med ljudstvom in potrebo zadružne izobrazbe potom šol in tečajev za zadružne delavce. Razložil je tudi važnost osrednjih zadružnih organizacij: Zadružne zveze, Gospodarske zveze, I. del. konsum. društva in Zadružne Gospodarske banke, ki kronajo do konca izvedeno zadružno organizacijo.

V debati se je povdarjala nujna potreba, da bi živinorejske zadruga same vzele v roko izvoz živine in tako obvarovale kmeta pred brezvestnim izkoriščanjem prekupcev in izvoznikov. Živinozdravnik g. Černe je stavil in utemeljil resolucijo, da naj se ustanovljajo nove in poživijo obstoječe živinorejske zadruga ter se zavzamejo za izvoz živine potom organizirane centrale. Dalje se je naglašala važnost mlekarskih zadrug. Mnogo mlekarskih zadrug po vojni še ni začelo delovati, med temi celo najboljše urejene kakor je na Vrhniki; nekaj jih je prišlo celo v privatne roke Mlekarske družbe, ki je prevzela tudi ves inventar bivše Mlekarske zveze. Mlekarstvo je domena zadružništva; to polje se ne sme prepustiti nepotrebnim prekupcem, posredovalcem med kmetom in konsumentom. Soglasno je bila sprejeta resolucija, da se pozivlja kompetentne zadružne organizacije, da ustanovijo Mlekarsko zvezo, ki ji bo naloga spraviti v obrat vse obstoječe mle-

karske zadruga in ustanavljati nove, skrbeti za dovoz potrebnih količin mleka na domače trge, odvišek mleka in mlečnih izdelkov pa izvažati.

Živinoreja in mlekarstvo sta med najvažnejšimi viri dohodkov našega kmeta. Čas in razmere so spravile živinorejske in mlekarske zadruga v ospredje. Kmet uvideva njih pomen. Zato je upati, da se lepe besede ne bodo izgubile in resolucije ne bodo ostale na papirju, ampak da bodo sledila dejanja.

Zvezni prezident Schulthess. Ob priliki mednarodnega zadružnega kongresa v Bazlu je zvezni prezident Schulthess govoril o pomenu zadružništva in med drugim dejal sledeče: „Prepričan sem, da je zadružništvu v vseh mogočih oblikah določena velika naloga v gospodarskem življenju. Posebno danes, ko je v ospredju eno največjih in najvažnejših problemov, namreč najracionalnejše in najcenejše razdeljevanje blaga v interesu znižanja cen, danes v spričo stremjenja privatne trgovine, da se sindicira, stoji pred zadružništvom velika naloga. Zadružništvo naj regulira cene, naj onemogoči previsoke zahteve in naj na drugi strani ugotovi dejanske stroške razdeljevanja blaga ter na ta način pripomore k mirni rešitvi tega problema. To nalogo pa bo moglo zadružništvo samo tedaj izpolniti, ako si ohrani notranjo svobodo in inicijativo, ako odkrije v lastnem očesu pezdirstvo birokratizma, ki je običajni pojav velikih in široko razpredenih obratov, in ta pezdirstvo, t. j. birokratizem pravočasno odstrani.“

Ujedinjenje. Od 13. do 16. septembra je bil v Velikem Bečkereku kongres srbskih zadrug, ki pripadajo srbskima zvezama v Beogradu in Zagrebu.

Na kongresu zadrug zagrebske srbske zveze so bila poleg rednega letnega programa sledeča predavanja: P. Aršinov:

Srbska poljedelska zadruga kot središče za narodno prosveto, Dr. Jovan Barić: Kateri je največji greh, ki ga srbska mati more napraviti in Radoslav Marković, duhovnik: „Zemlja kmetom, v srbskih krajih samo Srbom“. Vsa ta predavanja so poslušali navzoči z veliko pozornostjo, ker so bila primerno prirejena za zadrugarje! Vendar se po referatih ni vršila nikaka diskusija, kakor je to običajno bilo na teh kongresih.

Najvažnejše vprašanje, ki je bilo rešeno na tem kongresu, bilo je vprašanje o spoju zveze srbskih zadrug v Zagrebu in Beogradu. To vprašanje je bilo rešeno soglasno brez opozicije. Samo po rešitvi tega vprašanja so vzdignili neki politični agenti besen krik (med temi je bil tudi aktivni okrajni glavar in neki državni uradnik ministrstva za socialno politiko), ki so zahtevali premembo uprave, čeprav je bilo po spoju obeh zvez to vprašanje brezpredmetno. Ta uprizorjeni krik se je razbil ob zavest zadrugarjev, ki jih ni moglo spraviti iz ravnotežja besno kričanje teh takozvanih zadrugarjev. (Zemljoradniška zadruga št. 4.)

Zastopniki češkega zadružništva na potovanju po Jugoslaviji, Bolgariji, in Rumuniji. Jugoslovanskega zadružnega kongresa dne 30. septembra v Ljubljani so se udeležili zastopniki čehoslovaškega Centro-kooperativa in Slovanske zadružne zbornice v Pragi. Imenovani zadružni organizaciji sta odposlali kot zastopnike: načelnika ing. Klindera in ravnatelja dr. Dvořaka, dalje g. Hrdlička P., podpredsednika Osrednje zadruge v Bratislavi in dr. B. Bulla, predsednika Osrednje jednote rajfajzenovk v Brnu. Zastopniki čehoslovaškega zadružništva so pokazali veliko zanimanje za jugoslovansko zadružništvo ter so vestno in skrbno porabili vsako priliko, da se poučijo o stanju našega zadružništva. Gg. ing. Klindera in dr. Dvořak sta po kongresu napravila štu-

dijsko potovanje po Jugoslaviji, potem Bolgariji in Rumuniji. O vtisih in o rezultatih študijskega potovanja bosta poročala v Poljedelskem zadružnem listu; načelnik ing. Klindera je že podal splošno sliko potovanja v „Venkovu“.

Zadružna borza v Opavi. Zvezi šleskih kmetijskih zadrug v Opavi in sicer češka kakor nemška sta se sporazumeli z zvezo šleskih mlinov v Opavi, da se njih zastopniki snidejo vsak teden v ponedeljek v trgovski zbornici in se pogodijo o osnovah tržnih cen žita. Osnovala se je torej za Šlezijo v Opavi v gotovi meri žitna borza, kjer se žito ponuja s strani kmetijskih zadrug oziroma njih zvez, kupuje pa od zastopnikov šleskih mlinov. Vsekakor je to zanimiv pojav, v katerem je producent žita t. j. kmet napram trgovcu — posredniku — organiziran v zadrugah in se pogaja z njim o cenah po svojih zadružnih zastopnikih.

Sodba o konsumnih društvih. Altmann, profesor narodnega gospodarstva na vseučilišču v Heidelbergu in na visoki trgovski šoli v Mannheimu, lje ob priliki enquete, ki jo je priredila državna zveza nemških konsumnih društev, napisal o pomenu konsumnih društev sledeče: Tragična stran razvoja narodnega gospodarstva je, da je več kot eno stoletje stvar zmagala nad človekom, da je bil smoter gospodarskega mišljenja produkcija, da je bil industrijski sistem, kapital postavljen nad človekom, medtem, ko bi vendar moral človeku služiti. K sreči pa je bilo v morju golega kapitalizma kot otočič gibanje, ki je držalo zadružnega duha nad kapitalizmom, ki si je bilo svesto, da je konsum, ne pa produkcija končni cilj. Med pridobitvami težke svetovne revolucije, ki jo preživljamo, bo kot trajen plod ostalo spoznanje in pravilno ocenjevanje delovanja zadružništva. Nadati se je, da bo v bodoče narodno-gospodarska

veda posvetila nauku o konsumu več prostora in da bo zadruga posebno konsumne zadruga pripoznala kot eno najvažnejših oblik socialnega življenja in jih kot take tudi obravnavala.

Zadružništvo v Rusiji. V Rusiji nastopa zadružništvo pod imenom kooperacija. Prva ruska kooperacija je bila ustanovljena 1863. leta, prva ruska (kooperativna) zadružna zveza: „Zveza moskovskih nabavnih zadrug“ je bila registrirana l. 1899.

V zadnjem času se je ta zveza imenovala „Centralna vseruska zveza kooperativov“ (Centrosojuz). V začetku te prve dobe je bilo ustanovljenih le malo zadrug. Z ene strani je gledala vlada na zadruga kot na komunistične organizacije, z druge strani pa so ruski kmetje v tem času obdelovali svojo zemljo na najprimitivnejši način in s tem tudi bili zadovoljni. Šele koncem 90ih let se je zadružni napredek začel razvijati v hitrejšem tempu. Najlepše razvitje ruskih zadrug začenja šele po revoluciji l. 1905. Ruska inteligenca je potom občin in avtonomnih „zemstev“ začela pripravljati z intenzivnim delom sposoben kader strokovnjakov za to delo, pa tudi vlada je v tem času podpirala zadružno gibanje.

V l. 1905 je bilo v celi Rusiji 5500 raznih zadrug. L. 1912 bilo je že 18.083 zadrug s 5.760.000 zadrugarjev - gospodarjev. L. 1914 je bilo vpisanih že 31.050 zadrug. Voja in revolucija sta razširjevanje zadrug še pospešili, tako da je l. 1915 število zadrug došlo do 35.659; na kongresu v avgustu l. 1917 pa je bilo zastopanih že 50.000 zadrug s 113 zadružnih zvez. V januarju 1918 je bilo v Rusiji 54.400 zadrug s približno 22 milijonov člani. Tako je bilo torej približno tretjina in mogoče še več ruskega kmetijstva združeno v zadrugah.

Ruske zadruga razdelimo na tri glavne

vrste: kreditne, nabavne in poljedelske. Do vojne so zavzemale prvo mesto kreditne zadruga. L. 1916 je bilo kreditnih zadrug 15.454 in l. 1918 jih je bilo 18.500. Kreditne zadruga se delijo na dve skupine: kreditne v ožjem smislu in hranilnice (Ssudozberegatelne kase). Te zadruga so imele od države na razpolago velik kredit, tako, da so v začetku l. 1917 imele kreditne zadruga svojega obratnega kapitala 554 milijonov rubljev. Od te vsote je bilo 358 milijonov državnega denarja. Začetkom l. 1918 je ta kapital znašal 983.700.000 rubljev.

V času vojne so nabavne zadruga vzele na se nabavo potrebščin za armado in deloma tudi za narod. Zato se je v tem času število nabavnih zadrug tako pomnožilo, da je bilo v začetku januarja 1918 že 25.000 nabavnih zadrug t. j. 46% celokupnega števila zadrug in njih obrat je dosegel 5 milijard rubljev.

Poljedelske zadruga so se organizirale v v manjše zveze, ki so se združile v vserusko zvezo. V l. 1918 je bilo v Rusiji 250 zvez s centralami v Moskvi, Sibiriji, Ukrajini in na Donu.

Moskovska zveza nabavnih zadrug, ki je pozneje dobila ime „Vseruska centralna zveza nabavnih zadrug“, je bila ustanovljena v l. 1898 in registrirana l. 1899. Promet te zveze je bil leta 1915 22.809.000 rubljev, l. 1918 pa je presegel že eno milijardo. Ta zveza je imela 460 industrijskih podjetij, 78 mlinov, 41 pekaren, 40 kovačnic, 26 mlaren, 27 tovarov za čevlje, 25 tovarov za izdelavo masla, 17 tovarov za poljedelske stroje in 17.560 nabavnih zadrug kot članice.

Na Ukrajini je zadružno gibanje počelo šele po revoluciji l. 1905.

Ukrajinske zadružne zveze niso samo gospodarske organizacije, ampak tudi razširjevalci ukrajinske kulture, jezika in literature. L. 1914 je bilo na Ukrajini vsega 6500 za-

drug, sedaj pa jih je nad 20.000 s 3 milijoni članov. Na ta način zadruga tam obskrbljuje 10 do 12 milijonov ljudi, (ako računamo na vsakega zadrugarja 3 do 4 člansko družino). V Ukrajini (so na prvem mestu nabavne zadruga, katerih je približno 10.000 združenih v „Dnjeprovski zvezi ukrajinskih nabavnih zadrug“. Ta zveza je ustanovljena šele 1. 1917 in 1. 1918 je Dnjeprvska zveza nabavila in prodala za več kot za 70 milijonov rubljev blaga; razen tega je imela lastne milarne, mehanične tovarne za čevlje, manufakturne tovarne in dr. V začetku 1. 1918 je imela ta zveza nad 5 milijonov osnovnega in rezervnega kapitala.

Ukrajinske poljedelske zadruga so združene v „Centralni zvezi poljedelskih zadrug“, ki obstoja iz 31 oblastnih zvez in 213 manjših zadrug. Ukrajinska Centralna zveza ima v inozemstvu 9 podružnic. Najvažnejša podružnica je v Londonu in za Skandinavijo v Stokholmu, Kristijaniji in Helsingforsu. Poleg tega je otvorila svoje podružnice v Carigradu, New-Yorku in na daljnem vzhodu: v Šanghaju, Kobi in Jokohami.

Po revoluciji 1. 1917, ko so boljševiki dobili v roke vlado, so bile vse kreditne in nabavne zadruga zaprte. Zadruga ne premičnine in vse drugo premoženje, ki je bilo pridobljeno tekom let, je bilo uničeno, ker boljševizem samo uničuje ono, kar so drugi z muko ustvarili, dočim sam nič ne ustvarja. (Zemljoradniška zadruga št. 4, D. Albakov).

Obdavčevanje zadrug in trgovski krogi proti zadrugam Že v zadnji številki smo na splošno omenjali, kake nepravilne delajo zadrugam davčne oblasti pri obdavčevanju. V poslednjem času smo dobili na vpogled zopet mnogo plačilnih nalogov, iz katerih odseva velika ljubezen in naklonjenost, ki jo imajo davčne oblasti do zadrug. Da se ne bo reklo, da se pritožujemo brez podlage, naj objavimo izmed raznih slučajev

samo en vzgled, ki kaže, kako krepko pristiska davčni vijak naše zadruga.

Posojilnica v Vojniku je v l. 1920. imela 3212-28 K bilančnega čistega dobička. K temu dobičku je davčna oblast v Celju pristala še razne izdatke (pridobnino, hišni davek itd.) in tako po raznih zavutih potih izračunala, da znaša obdačbena podlaga 13.952-71 K. Od te vsote je potem predpisala. kot 10% pridobninski davek . 1395-27 K
222% doklade (70% za okraj,
122% za občino in 30% za
trgovsko zbornico) 3097-50 „
90% jedinstveni drž. pribitek 1255-74 „
kar bi skupaj zneslo 5748-51 K

Poleg tega mora posojilnica plačati še: davka na poslovni promet . . 2651-01 K
invalidskega davka (kot doklado na pridobnino) 248— „
rentnega davka 1081-90 „
hišnega davka 1282-26 „
zemljiškega davka 14— „
rentabilitetni pribitek k pridobnini 1116-22 „
kar bi dalo skupaj 12.141-90 K

K temu je treba pa pristeti še invalidski davek od izplačanih in kapitalizovanih obresti hranilnih vlog, za katerega višino pa ne vemo, toda bo gotovo znašal 300 do 400 K.

Tako bo morala posojilnica od dobička, ki znaša le 3212 K, plačati okoli 12-500 K raznih davkov in doklad, torej približno štirikrat toliko, kakor znaša njen dobiček.

Evo, kako pri nas država „materielno podpira nacionalno združništvo“, kakor se tako lepo glasi v čl. 29 ustave!

Če bo šlo v tem pravcu naprej, bo morala marsikatera zadruga ustaviti svoje delovanje zaradi „materielne pomoči“, ki ji jo daje država.

Ne bili bi napisali teh vrstic, če bi se naše trgovske organizacije v zadnjem času ne bile začele z vso silo zaganjati v zadruga.

ništvo in mu predbacivati, da živi od vladine milosti. Iz poročil, ki jih prinaša „Trgovski list“ o zborovanjih trgovskih gremijev iz raznih krajev, je razvidno, da vlada med trgovskimi organizacijami veliko sovraštvo proti združništvu. Tako je na letošnjem trgovskem shodu v Mariboru dne 17. aprila po referatu trgovca Fr. Zebala iz Rudnika bila sprejeta na adresu vlade obširna resolucija o razmerju med trgovstvom in združništvom. V tej resoluciji „trgovstvo cele Slovenije protestira skupno z zastopniki Hrvatske in Slavonije kar najenergičneje proti politiki favoriziranja zadrug in konsumnih društev, kar mora roditi le gospodarsko nezdrave razmere in povzročiti trajne gospodarske krize in oškodovanje prebivalstva“. Dalje se protestira proti dovoljevanju brezobrestnih posojil in denarnih podpor združnim podjetjem, zahteva se odstranitev člena 29 iz ustave, protestira, ker se združništvo oproščuje odplačevanja prometnega davka in zahteva med drugim tudi odpravo naredbe o prisilni organizaciji uradništva v uradniških nabavljalnih zadrugah. Slednjič se ministrstvo trgovine pozivlje, naj ščiti interese trgovstva proti nereelni konkurenci od strani zadrug.

Mariborski gremij trgovcev je glasom poročila „Trgovskega lista“ poslal dne 1. junija t. l. ministrstvu trgovine sličen protest proti favoriziranju združništva. Enako gremij trgovcev za politični okraj Kamnik dne 3. junija.

Iz teh poročil je razvidno, da je pričelo trgovstvo sistematičen, dobro organiziran boj proti združništvu na celi črti.

Ugotoviti moramo, da se ta boj obrača proti združništvu sploh in da se v tem boju operira s trditvami, ki nikakor ne odgovarjajo dejstvu.

O kakem favoriziranju zadrug ni doslej ne duha ne sluha. Če so bile zadrugam na

papirju priznane neke ugodnosti glede prometnega davka, so ostale dotične zagotovitve gole obljube. Davčne oblasti so vso stvar v praksi tako zasukale, da so morale zadruge plačevati celo višji prometni davek nego trgovci. Plačati so morale prometni davek za l. 1920/21. ne le pri carini kakor vsak trgovec, ampak tudi kot 190 % doklado k pridobninskemu davku. Takse so se sedaj tako povišale, da jih bodo šibkejšje zadruge komaj zmogle. Davčni in drugi predpisi postajajo za zadruge tako zamotani, da jih morejo le malokje obvladati, kar jako neugodno upliva na poslovanje. Tako je torej tisto famozno „favoriziranje“ zadrug od strani države.

O kakih brezobrestnih državnih posojilih naše zadruge ne vedo prav nič. Ravno tako ne o kakih denarnih podporah. Zato je precej daleč od resnice trditev, da država tudi na ta način podpira združništvo. Nasprotno, znani so nam mnogi slučajji, ko država mesece in mesece ne plača dobav, ki so jih izvršile zadruge; nekatere zadruge čakajo na plačilo celo več nego leto dni. Od teh vsot, ki so tu in tam precej znatne, ne dobe zadruge niti obresti, dasi jih morajo same plačevati.

Če misli državna oblast še nadalje izvajati člen 29 ustave na tak način kakor doslej, tudi mi nimamo ničesar proti temu, da se odstrani iz ustave. Za tako pomoč ne bo žal nobeni zadrugi.

Značilno je, da so se slovenski trgovci v tem boju našli skupaj s trgovci iz Hrvatske in Slavonije, o katerih je splošno znano, da so v večini Abrahamovega rodu. Splošno znano je tudi, koliko ima na Hrvaškem prestatni narod pred temi trgovci.

Pozabiti se tudi ne sme, da je marsikateri slovenski trgovec že mnogokrat potrkal na vrata naših posojilnic in ne zaman. In vendar se sedaj trgovske organizacije

obračajo proti združništvu kot takemu.

Še lepše je, da morajo tudi mnoge zadruge z visokimi zneski prispevati za trgovsko in obrtno zbornico v Ljubljani, ki je eminentno trgovska korporacija. Za l. 1920 so morale zadruge plačevati od predpisane jim pridobnine nič manj nego 60% za trgovsko zbornico, za l. 1921 pa 30%. Kaj če bi se trgovski gremiji izrekli tudi zoper te doklade iz krogov, ki so jim tako zoprni?

Kdo hoče politiko v združništvu?

V roke nam je prišla okrožnica, ki jo razpošilja tajništvo samostojne kmetijske stranke svojim somišljenikom: „Gospod! Prosimo Vas, da izpolnite spodnji obrazec in nam ga čimpreje izpolnjenega vrnete. Pazite, da nam odgovorite za pravo zadruge, ker jih

je več v vsaki občini. Zlasti je važna strankarska pripadnost načelnika in večine odbornikov. Sporočite nam ime zadruge, ime načelnika in strankarska pripadnost načelnika in odbornikov vaše zadruge. V boj za staro pravdo! — V Ljubljani, dne 19. oktobra 1921.“

Namen te okrožnice je prozoren. Gospodje organizirajo napad na združništvo, da ga vprežejo v strankarski voz. Ali si res ne upajo sami ničesar ustvariti na gospodarskem polju?

Povemo Vam skrivnost, s katero gotovo dosežete uspehe na združnem polju: požrtovalnost. Požrtovalnosti pa ne pozna tisti, ki povsod išče svojo osebnost in svoj profit.

RAZNO.

Marka in n. a. krona nad prepadom.

100 n. a. kron stane danes v Zürichu samo 12 centimov. Na Dunaju se dobi za en švicarski frank 11130 n. a. kron. 100 mark stane v Zürichu 1,75 fr. V Berlinu se dobi za en švicarski frank 58 mark.

Videti je, kakor da Nemčija in Nemška Avstrija siloma svoje premoženje razprodajata. Svoje banknote potiskata v sosedne države in kupujeta za nje dolar, angleški funt, holandske goldinarje, švedske krone in švicarske franke, dočim inozemstvo sprejema njihov papir, ki temu primerno tudi pada v kurzu. Na Dunaju in v Berlinu je baje milijarde tujega denarja. Od 84 milijard mark nemškega papirnatega denarja pa je menda 60 do 70 milijard v inozemstvu; od 75 milijard nemško-avstrijskih kron pa se nahaja tudi do 70% v inozemstvu.

Ako bi prišlo do tega, da napove Nemška Avstrija ali Nemčija bankrot, bi vsled tega inozemstvo trpelo večjo zgubo nego ena ali druga izmed navedenih držav sama, to se pravi, inozemstvo bi delno tudi bilo udeleženo na bankrotu.

Kdo nosi krivdo? Vodilni državniki, ki so vedno delali proti harmoniji interesov. Kdo trpi vsled tega? Delavsko in kmetско ljudstvo.

Vse one zadruge, ki še niso poslale računskih zaključkov za l. 1920 in zapisnikov o obč. zborih, ponovno pozivljamo, da to nemudoma store.

Da dobimo pravo sliko razvoja in današnjega stanja združništva, je neobhodno potrebna po možnosti točna statistika. Kako pa bomo sestavljali statistiko, ako nam zadruge kljub ponovnim prošnjam in pozivom ne pošljejo podatkov?

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Zadrúžna zveza
Izdajatelj: „Zadrúžna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadrúžne zveze“ v Ljubljani.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na občni zbor

Prve jugoslovanske čipkarske zadruge v Žireh,

registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se vrši dne 27. novembra 1921 ob 3. uri popoldne v prostorih čipkarske poslovalnice.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev rač. zaključka za l. 1920.
3. Sklepanje o razdružitvi.
3. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Kostanjah, registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki bo dne 27. novembra 1921 ob 3. uri popoldne v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zad. obč. zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev rač. zaključka za l. 1919 in 1920.
4. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Loškem potoku, registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki bo dne 27. novembra 1921 ob 3. uri popoldan v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje zapis. o zadnj. obč. zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.
4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva.
5. Čitanje revizijskega poročila.
6. Slučajnosti.

Vabilo na izredni občni zbor

Kmetijskega društva v Loškem potoku, registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se vrši dne 2. decembra 1921 ob 3. uri popoldne v društvenih prostorih na Hribu.

Dnevni red:

1. Volitev 3 članov načelstva.
2. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Šmarjeti v Rožu,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki bo dne 27. novembra 1921 ob 10. uri dopoldne v gostilni Kramer v Šmarjeti.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1919 in 1920.
4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Laškem,

registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se bo vršil dne 27. novembra 1921. ob pol 9. uri v kaplaniji.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Čitanje revizijskega poročila.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Delavskega stavbnega društva v Ljubljani, registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se vrši dne 1. decembra 1921 ob 4. uri popoldne v prostorih Konsumnega društva na Kongresnem trgu v Ljubljani.

Dnevni red:

1. Sklepanje o razdružitvi zadruge.
2. Razgovor o ustanovitvi nove zadruge z omejeno zavezo.

Vabilo na občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Sevnici,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki bo dne 1. decembra 1921 ob 10. uri do-
poldne v posojilniških prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo blagajnika in predložitev računskega zaključka za leto 1920.
2. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva.
3. Prememba društvenih pravil.
4. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

Lesne zadruge v Loškem potoku,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se vrši dne 4. decembra 1921, ob 3. uri
popoldne z društveni dvorani na Hribu.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o ustanovnem ob-
čnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev rač. zaključka za l. 1920.

4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Vabilo na občni zbor

**Prve žebljarske in železoobrtne zadruge
v Kropl in Kamnigorci,**
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil 28. novembra 1921 ob 14. uri
v Kropl v združenem skladišču.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za
l. 1920/21.
4. Sklepanje o razdelitvi čistega do-
bička.
5. Potrditev nakupa nepremičnin.
6. Volitev nadzorstva.
7. Revizijsko poročilo.
8. Izprememba pravil v § 33.
9. Pritožba izključenega člana Jos.
Svetina.
10. Slučajnosti.